

Mirjam Oblak

Informacijska tehnologija pri pouku zgodovine v osnovni šoli v Sloveniji*

Uvod

Eden izmed izzivov vzgoje in izobraževanja v Sloveniji je znanje v družbi znanja, saj je in bo (vedno bolj) gospodarska uspešnost družbe odvisna od znanja v njej. Znanje je v družbi znanja ključni dejavnik razvoja in delovanja, prežema pa tudi ekonomijo in prav zaradi podvrženosti znanja tržnim vplivom postane sposobnost pridobivanja znanja (in motivacija zanjo) eden poglobitnih ciljev učnega procesa.

Stopnja znanja v družbi pa je povezana tudi s stopnjo uveljavitve informacijske družbe. Ta je povezana s tehnološko opremljenostjo okolja in s stopnjo učinkovite ter ustvarjalne uporabe te tehnologije med njenimi uporabniki.¹ Informacijske tehnologije (IT) so sredstvo, ki omogočajo večji dostop do informacij in do znanja.

IT ima veliko vlogo tudi pri kakovosti splošne izobrazbe in mednarodno primerljivi kakovosti znanja. Zaradi hitre dostopnosti do informacij preko spleta bi lahko sklepali, da šola ni več prostor posredovanja znanja, ampak je njena naloga predvsem v tem, da nauči učence učiti se in priti do želenih informacij, zato avtorji Bele knjige poudarjajo, da bo potrebno vzpostaviti zavedanje, »da sta postopek pridobivanja informacij /.../ in proces usvajanja znanja razlikujoča se procesa, pri čemer je proces usvajanja znanja za posameznika neprimerljivo dolgotrajnejši in zahtevnejši ter predpogoj uspešnega iskanja, razumevanja in kritičnega vrednotenja informacij.«² Na življenje v informacijski družbi učence pripravljata kakovostno znanje in pouk, s pomočjo katerega pridobi takšno znanje, saj »[1]e kakovostno znanje omogoča identifikacijo problemov, postavljanje vprašanj, pridobivanje ustreznih podatkov in njihovo razumevanje, interpretiranje ter uporabo.«³

* Članek je nastal v okviru doktorskega študija, ki ga je delno sofinancirala Evropska unija, in sicer iz Evropskega socialnega sklada. Sofinanciranje se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, 1. razvojne prioritete Spodbujanje podjetništva in prilagodljivosti; prednostne usmeritve 1. 3: Štipendijske sheme.

¹ Krek in Metljak (ur.), *Bela knjiga*, str. 18–20.

² Prav tam, str. 26–27.

³ Prav tam.

V prispevku skušamo opisati stanje in možnosti rabe informacijske tehnologije pri pouku zgodovine v osnovni šoli. Najprej predstavljamo rezultate aktualnih slovenskih in mednarodnih raziskav s področja rabe informacijske tehnologije pri pouku v osnovnih šolah v Sloveniji. Nato ugotavljamo, na kakšen način rabo IT pri pouku podpira prenovljeni učni načrt kot ključni element, ki določa pouk zgodovine v osnovni šoli. V prispevku uporabljamo izraz *informacijska tehnologija* (skrajšano *IT*), ki se uporablja tudi v osnovnošolskem učnem načrtu za zgodovino in v Beli knjigi. Nekateri didaktiki uporabljajo izraz *informacijsko-komunikacijska tehnologija* (oz. različice tega termina; skrajšano *IKT*), uporablja pa se tudi izraz *mediji* ali *multimedija* ter izraz *računalniška tehnologija*.

Tehnološka infrastruktura v slovenskih šolah

Ena izmed ugotovitev evropske raziskave *Survey of schools*, ki je potekala v šolskem letu 2011/2012, je bila, da so učenci, ki imajo lahek dostop do rabe tehnologije doma in v šoli, bolj samozavestni glede svoje digitalne kompetence.⁴ V povprečju je "digitalno samozavestnih 30–35 % evropskih učencev,⁵ kar je vsekakor pozornosti vreden podatek ob predpostavki, da so današnji učenci t. i. digitalni domorodci,⁶ za katere velja, da so računalniške igre, e-pošta, internet, mobilni telefoni in neposredno sporočanje bistven del njihovega življenja in da so »naravni govorniki« digitalnega jezika računalnikov, video iger in interneta.⁷ Res je, da učenci živijo s tehnologijo, vendar zaradi tega še ne smemo predpostaviti, da vsi tehnologijo obvladajo do te mere, da so v rabi samozavestni. Digitalno samozavest učenci razvijajo tudi tako, da uporabljajo tehnologijo v izobraževalne namene. Dostop do IT doma in v šoli za učence je bil v času omenjene raziskave v Sloveniji sicer med nižjimi v Evropi, vendar rezultati kažejo, da je bilo zaupanje v IT-spretnost pri slovenskih učencih (in učiteljih) primerljivo z evropskim povprečjem.⁸

V Sloveniji je bilo v šolskem letu 2011/2012 v šolah povprečno 8 osmošolcev na računalnik, kar jo uvršča v spodnjo skupino evropskih držav (evropsko povprečje je 3–7 učencev na računalnik).⁹ Rezultati kažejo, da so evropski učenci pogosteje kot v šoli uporabljali računalnike doma.¹⁰ V Sloveniji, kot kažejo rezultati slovenske raziskave *Stanje in trendi uporabe informacijsko komunikacijske tehnologije (IKT) v slovenskih šolah (poročilo o raziskovalni nalogi za leto 2011)*, je v povprečju imelo doma računalnik 95,6 % učiteljev in 81,3 % učencev.¹¹ Dostop do interneta

⁴ European Commission, *Survey of Schools*, str. 15. Raziskava je potekala v šolah v Evropski uniji, izvedla pa jo je Evropska komisija. Dostopni so rezultati raziskave na ravni Evropske unije ali za posamezno državo.

⁵ Prav tam, str. 16.

⁶ Več o tem: Prensky, *Digital Natives, Digital Immigrants*.

⁷ Prav tam.

⁸ European Schoolnet, *Survey of schools*, str. 23 in 26.

⁹ Prav tam, str. 6.

¹⁰ European Commission, *Survey of Schools*, str. 10.

¹¹ Gerlič, *Stanje in trendi*, poglavje Aparturna oprema.

je imelo leta 2014 po podatkih Statističnega urada Slovenije 97 % gospodinjstev z otroki.¹²

25,6 % slovenskih standardnih učilnic je imelo leta 2011 računalnike za učence, 91,8 % pa računalnike za učitelje, LCD-projektor je imelo 78,5 % učilnic, prenosni LCD-projektor 30,3 %, širokopasovni internet 81,5 %, interaktivno tablo pa 52,4 % učilnic.¹³ Število učencev na interaktivno tablo in število učencev na digitalni projektor je bilo v Sloveniji med nižjimi v Evropi.¹⁴

Leta 2011 je imelo 98,1 % slovenskih šol možnost za aktivno uporabo interneta.¹⁵ Evropsko šolsko omrežje (European Schoolnet) je ocenilo, da jih je bilo leta 2011/2012 95 % delno digitalno opremljenih, zelo malo pa jih je zelo dobro digitalno opremljenih.¹⁶ Slovenija je imela slabšo dostopnost do tehnologije v primerjavi z evropskim povprečjem, a višjo stopnjo hitrega širokopasovnega interneta.¹⁷ Rezultati slovenske raziskave iz leta 2011 so pokazali, da šole potrebujejo več opreme, saj je več kot polovica šol načrtovala nakup računalnikov, multimedijske opreme, LCD-projektorjev in interaktivnih tabel.¹⁸ Preslaba IT-infrastruktura, predvsem pomanjkanje i-tabel in prenosnih računalnikov, je za učitelje in ravnatelje v Evropski uniji glavna ovira pri rabi IT.¹⁹

Raba informacijske tehnologije pri pouku zgodovine

V Sloveniji se je informatizacija šolstva začela s projektom Računalniško opismenjevanje (1994–1999),²⁰ katerega namen je bil zagotoviti slovenskim šolam računalniško in programsko opremo, didaktične aplikacije ter usposabljanje učiteljev za uporabo le-teh pri pouku.²¹ Takrat so bila vlaganja v opremo šol nadpovprečna glede na druge evropske države, slovenske šole pa so bile med boljše opremljenimi.²² V zadnjem času pa je bil na področju informatizacije šolstva pomemben projekt E-šolstvo, ki je potekal v letih 2008–2013, in je na državni ravni spodbujal in omogočal razvijanje digitalne kompetence.²³ Nadgraditi so želeli obstoječe dejavnosti na dveh področjih, in sicer na področju usposabljanja strokovnih delavcev (projekt E-kompetentni učitelj) in na področju svetovanja, didaktične podpore in tehnične pomoči vzgojno-izobraževalnim zavodom (projekt E-podpora).²⁴ Vse aktivnosti v projektu so vodile k boljšemu in sodobnejšemu pouku

¹² Uporaba interneta v gospodinjstvih.

¹³ Gerlič, *Stanje in trendi*, poglavje Aparaturna oprema.

¹⁴ European Schoolnet, *Survey of schools*, str. 7.

¹⁵ Gerlič, *Stanje in trendi*, poglavje Aparaturna oprema.

¹⁶ European Schoolnet, *Survey of schools*, str. 24–25.

¹⁷ Prav tam, str. 26.

¹⁸ Gerlič, *Stanje in trendi*, poglavje Aparturna oprema.

¹⁹ European Commission, *Survey of Schools*, str. 9 in 55.

²⁰ Gerlič, *Sodobna informacijska tehnologija*, str. 76.

²¹ Flogie idr., *Šolska torba 21. stoletja*, str. 68–69.

²² Rebolj, *Učenje in računalnik*, str. 196.

²³ Brodnik, *Predmet zgodovina*, str. 10.

²⁴ Stankovič (ur.), *Bilten E-šolstva*, str. 5.

z uporabo IT, cilj pa je bil »e-kompetentna šola, v katero že vstopa e-kompetenten otrok/mladostnik.«²⁵

Slovenski osmošolci so imeli leta 2011/2012 glede na učence v drugih evropskih državah visok odstotek učiteljev, ki so podpirali rabo tehnologije in so imeli do nje pozitiven odnos, so bili pri rabi samozavestni ter so imeli do tehnologije dober dostop in malo preprek.²⁶

Pri šolskem predmetu zgodovina se je v Sloveniji leta 2011, kot kažejo rezultati raziskave *Stanje in trendi*, IT v šestem razredu od vseh predmetov uporabljala najmanj, v tretjem triletnju pa je bila zgodovina v sredini med predmeti.²⁷ Mojca Javornik je leta 2011 izvedla anketo med učitelji zgodovine na Koroškem in Štajerskem. 51,2 % učiteljev je odgovorilo, da IT uporabljajo pri večini ur pouka, 39 % pa pri približno polovici ur pouka. Samo en učitelj je redko uporabljal IT, nikoli pa nihče.²⁸ Te rezultate lahko primerjamo z rezultati raziskave Evropske komisije za Slovenijo v letu 2011/2012, ki kažejo, da je 40 % učiteljev, ki so poučevali osmošolce, uporabljalo IT v več kot 25 % učnih ur, kar Slovenijo uvršča na 8. mesto med evropskimi državami.²⁹

IT se pogosto navaja med učnimi pripomočki, ki naj bi se uporabljali pri pouku zgodovine. Zavod RS za šolstvo npr. priporoča naslednje pripomočke: fotoaparati in videokamera (za izvajanje terenskega dela), računalnik, LCD-projektor, projekcijsko platno, tiskalnik, televizor, videoprojektor in interaktivno tablo. Šolam svetujejo, naj »učilnice za zgodovino opremijo z ustrežno računalniško opremo oz. avdiovideo pripomočki. Pomembno je, da ima učitelj zgodovine ustrežno opremo, da lahko uporablja tudi video zapise in e-gradiva.«³⁰ Navajajo tudi druga učna sredstva, od IT pa seznam videozapisov (videokaset in DVD-videov), računalniških programov (zgoščenk in spletnih aplikacij), e-gradiv za učence in e-gradiv za učitelje (različne spletne strani).³¹

Učitelji zgodovine na Štajerskem in Koroškem so leta 2011 ocenili, da so zelo dobro ali dobro usposobljeni za delo s CD/DVD-zapisovalnikom, internetom, LCD-projektorjem, skenerjem, tiskalnikom, kamero in digitalnim fotoaparatom, slabše pa so se ocenili svoje spretnosti za delo z i-tablo.³² Pogosto so uporabljali naslednje pripomočke: računalnik (82,9 % pogosto, nihče nikoli), e-prosojnice (68,3 % pogosto, nihče nikoli) in LCD-projektor (65,9 % pogosto).³³

²⁵ Prav tam.

²⁶ European Schoolnet, *Survey of schools*, str. 22.

²⁷ Gerlič, *Stanje in trendi*, poglavje Uporaba IKT pri poučevanju in učenju.

²⁸ Javornik, *Diplomsko delo: Uporaba*, str. 67–68.

²⁹ Za Slovenijo je viden napredek v primerjavi z rezultati iz leta 2006, ko je IT v več kot 25 % učnih ur uporabljalo 29 % učiteljev. Zanimivo je, da v evropskem povprečju med letoma 2006 in 2011/2012 skoraj ni razlik (z 35 na 32 %), saj nekatere države kažejo nasproten trend. Vir: European Commission, *Survey of Schools*, str. 135 in European Schoolnet, *Survey of schools*, str. 9.

³⁰ Brodnik, Kunaver, Gaber, *Zgodovina*.

³¹ Prav tam.

³² Javornik, *Diplomsko delo: Uporaba*, 77–78.

³³ Prav tam, 79–85.

V rabi i-tabel je Slovenija pri rabi pri osmošolcih na drugem mestu v Evropi (50 % slovenskih osmošolcev je leta 2011/2012 uporabljalo i-tablo najmanj tedensko).³⁴ Pogosta raba je verjetno povezana z dobro opremljenostjo šol z i-tablami. Anketa pri učiteljih zgodovine na Štajerskem in Koroškem iz leta 2011 je pokazala, da so imeli vsi na voljo i-tablo, vendar jih 31,7 % i-table ni uporabljalo, pogosto pa 19,5 % anketiranih učiteljev.³⁵

Zelo nizko (med najnižjimi v Evropski uniji) je bilo leta 2011/2012 povprečje rabe šolskih računalnikov s strani učencev. V razredu je IT za učenje najmanj enkrat tedensko uporabljalo 31 % slovenskih osmošolcev (povprečje EU je bilo 53 %).³⁶ Po drugi strani pa učenci internet zelo pogosto uporabljajo doma.³⁷ Raziskava EU Kids Online II iz leta 2010 je pokazala, da nekaj več kot 74 % slovenskih učencev, starih 9–16 let, uporablja internet vsak dan ali skoraj vsak dan, uporaba pa se povečuje s starostjo. Internet so uporabljali za različne aktivnosti (največ za gledanje videa, objavljanje slik/video/glasbe, e-pošto, socialna omrežja³⁸), 65 % učencev je internet uporabljalo za šolske aktivnosti.³⁹

Poročilo *Survey of Schools* iz leta 2012 Slovenijo uvršča med države z nizko uporabo IT.⁴⁰ Rezultati raziskave *Stanje in trendi* iz leta 2011 so pokazali večanje uporabe računalnikov pri pouku, ki pa je po mnenju Ivana Gerliča, avtorja omenjene raziskave, še vedno prepočasno.⁴¹ Zaskrbljujoči so podatki, da 18 šol računalnikov pri pouku niti ni uporabljalo.⁴²

Ne samo stanje rabe računalnikov in druge tehnologije, tudi stanje uporabe izobraževalnega interneta v slovenskih osnovnih šolah je Gerlič ocenil kot dokaj slabo.⁴³ Od izobraževalnega interneta so glede na pogostost v slovenskih osnovnih šolah najpogosteje uporabljali spletne strani (učitelji so učence najpogosteje usmerjali na iskanje učnih gradiv oz. virov na internetu), e-pošto in izobraževalno programsko opremo.⁴⁴

Glede razpoložljive programske opreme za zgodovino so slovenski učitelji odgovarjali, da je je srednje veliko (tako je odgovorilo 45 % učiteljev).⁴⁵ Anketirani koroški in štajerski učitelji so izrazili mnenje, da je na voljo dovolj izobraževalnih

³⁴ European Commission, *Survey of Schools*, str. 83.

³⁵ Javornik, *Diplomsko delo: Uporaba*, str. 73–74.

³⁶ European Schoolnet, *Survey of schools*, str. 10–11.

³⁷ Takšno stanje samo povečuje razkorak med učenci, ki uporabljajo IT doma in tistimi, ki ne, saj šola slabo opravlja funkcijo izenačevanja možnosti med obojimi. To je, kot je omenjeno v *Beli knjigi*, pomemben izziv za slovenski izobraževalni sistem v t. i. družbi znanja. V: Krek in Metjak (ur.): *Bela knjiga*, str. 19–20.

³⁸ Ta so bila zelo priljubljena. Kar 76 % otrok je imelo svoj profil na socialnem omrežju, od tega 92 % otrok v starosti od 15 do 16 let. Vir: Internet in slovenski otroci.

³⁹ Internet in slovenski otroci.

⁴⁰ European Schoolnet: *Survey of schools*, str. 11.

⁴¹ Gerlič, *Stanje in trendi*, poglavje Uporaba IKT pri poučevanju in učenju.

⁴² Gerlič, *Stanje in trendi*, poglavje Zaključek.

⁴³ Gerlič, *Stanje in trendi*, poglavje Izobraževalni internet in e-izobraževanje v slovenskih osnovnih šolah.

⁴⁴ Prav tam.

⁴⁵ Gerlič, *Stanje in trendi*, poglavje Programska oprema.

programov za zgodovino (tako je odgovorilo 61 % anketiranih učiteljev) oz. da bi jih moralo biti več (36,6 %).⁴⁶

Prisotnost informacijske tehnologije v učnem načrtu za zgodovino v osnovni šoli

Že rezultati evropskih raziskav so pokazali, da na prakso rabe IT pri poučevanju in učenju pomembno vpliva vključitev IT v učne načrte.⁴⁷ V osnovnošolskem izobraževanju v Sloveniji je informacijska tehnologija razumljena kot medpredmetna vsebina, kar pomeni, da mora biti IT uporabljana pri posameznih predmetih. Kompetence rabe informacijske tehnologije se razvijajo le pri izbirnem predmetu računalništvo.⁴⁸

Za sodobni pouk je značilno, da je učenec pri pouku aktiven. Aktivne učne oblike in metode je pri pouku zgodovine spodbujal že učni načrt za zgodovino iz leta 1998, a v resnici je bilo prostora zaradi obširnosti snovi, ki je učitelja silila v zgoščeno podajanje in bitko s časom, za sodobnejše učne oblike in metode po mnenju učiteljev premalo.⁴⁹ Izhodišča pri posodabljanju učnega načrta, ki se je začelo leta 2006, so bila: »fleksibilnost učnega procesa, globalni pristop k učenju in poučevanju, večja kakovost znanja (poglobljeno in povezano znanje, uporabno znanje), zapis kompetenc in večja samostojnost ter odgovornost učencev za lastno znanje.«⁵⁰ Prenovljeni učni načrt za zgodovino iz leta 2011 tako daje več možnosti za raznolike sodobne didaktične pristope in z njimi dejavnejšo vlogo učencev ter izgrajevanje različnih vrst znanja. K temu so pripomogle številne spremembe. Kronološki pristop je nadomestil tematsko-kronološki, obvezne vsebine dopolnjujejo izbirne vsebine, ki jih učitelj izbere skladno z interesom učencev.⁵¹ Učni načrt poleg sodobnih didaktičnih pristopov sistematično uvaja še uporabo IT, medpredmetno povezovanje, kompetence in cilje kroskurikularnih tem. Spremeni se vloga učitelja, ki nastopa kot mentor, svetovalec in vodnik učencem in jih z različnimi sodobnimi učnimi metodami in pristopi usmerja pri samostojnem delu, pri čemer učenci uporabljajo različne zgodovinske vire in različne interpretacije iz različne strokovne literature.⁵² Kot pravi Danijela Trškan: »Poudarek je bolj na učenčevih zmožnostih in kompetencah, ki jih pridobi ob zaključku, saj je v začetku 21. stoletja zaradi hitrega napredka, sprememb in novih idej bolj pomembno, kako

⁴⁶ Javornik, *Diplomsko delo: Uporaba*, str. 79–85.

⁴⁷ European Commission, *Survey of Schools*, str. 89; tako tudi Ofsted subject reports 2002/03, Information and communication technology in secondary schools, 2004 v: Walsh, *Exciting ICT in history*, str. 32.

⁴⁸ European Schoolnet, *Survey of schools*, str. 2.

⁴⁹ Kunaver, Posodabljanje učnih načrtov, str. 20–21 in Trškan, Pregled glavnih vsebinskih sprememb, str. 486.

⁵⁰ Trškan, Pregled glavnih vsebinskih sprememb, str. 488.

⁵¹ Kunaver, Posodabljanje učnih načrtov, str. 21 in Brodnik: Posodobljeni učni načrt, str. 12.

⁵² Trškan, Pregled glavnih vsebinskih sprememb, str. 488–489.

Tabela: Informacijska tehnologija v učnem načrtu za zgodovino.⁵³

Poglavje	Informacijska tehnologija	Način rabe tehnologije	
		IT kot vir informacij	IT kot orodje za razvijanje spretnosti oz. predstavljanje znanja
1. Opredelitev predmeta	Učenci naj »pri pouku izostrijo spretnost preprostega zgodovinskega raziskovanja <i>ob delu z raznimi zgodovinskimi viri iz različnih medijev</i> «.	Zgodovinski viri iz različnih medijev	
2. Splošni cilji	Učenci so zmožni »po svojih zmožnosti razvijati spretnosti uporabe zgodovinskih virov in informacij z uporabo informacijske tehnologije (IT)«.		Uporaba zgodovinskih virov in informacij
	Učenci so zmožni »predstaviti svoje znanje na različne načine: ustno, pisno, grafično, ilustrativno, z IT itd.«.		Predstavljanje znanja
3. Operativni cilji in vsebine (za vse razrede; za obvezne in izbirne teme) – razvijanje spretnosti in veščin	Učenci »razvijajo spretnosti zbiranja in izbiranja informacij in dokazov iz različnih zgodovinskih virov in literature v različnih medijih«.	Zgodovinski viri in literatura v različnih medijih	
	Učenci »razvijajo spretnosti iskanja zgodovinskih virov in literature z IT«.		Iskanje zgodovinskih virov in literature
	»[R]azvijajo spretnost različnih oblik komunikacije« (ustno, pisno, grafično, ilustrativno, z IT)«.		Komunikacija
4. Standardi znanja (za vse razrede; za vse obvezne in izbirne teme)	Učenec »razvije spretnost zbiranja in izbiranja informacij in dokazov iz različnih zgodovinskih virov in literature v različnih medijih« (minimalni standard).	Zgodovinski viri in literatura v različnih medijih	
	Učenec »razvije spretnost iskanja zgodovinskih virov in literature z IT«.		Iskanje zgodovinskih virov in literature
	Učenec »razvije spretnost različnih oblik komunikacije (ustno, pisno, grafično, ilustrativno, z IT)« (minimalni standard).		Komunikacija

⁵³ Učni načrt. Dobesedne navedbe iz učnega načrta so v preglednici v narekovajih. Omemba IT je označena s poševnim tiskom.

5. Didaktična priporočila	5.1 Uresničevanje ciljev predmeta	Raznovrstni didaktični pristopi učence spodbujajo in uvajajo v samostojno delo z zgodovinskimi viri (pisnimi, slikovnimi, ustnimi, <i>filmskimi</i> ipd.).	Filmski zgodovinski viri		
		»Pri pouku naj se spodbuja tudi uporaba <i>sodobne IT</i> « ...	Spodbuja se uporaba IT		
		... in »razvijanje <i>digitalnih zmožnosti</i> pri učencih«.		Razvijanje digitalne zmožnosti	
	5.3 Medpredmetne povezave	S šolsko knjižnico (KIZ) in <i>informatiko</i> : »Učitelj zgodovine naj določene učne cilje in vsebine izvede v povezavi s šolskim knjižničarjem in informatikom. Z izbranimi učnimi cilji in vsebinami knjižničnega informacijskega znanja in informatike naj skupaj oblikujeta informacijsko pismenega učenca, ki bo sposoben pridobiti, izbrati, ovrednotiti, uporabiti in predstaviti informacije tako v knjižnici kot v informacijskih virih drugih institucij, npr. v arhivu, muzeju ipd. pri tem so v pomoč zlasti različni spletni informacijski sistemi, npr. <i>COBISS/OPAC</i> . Na voljo so še <i>virtualna knjižnica, digitalna knjižnica in drugi spletni portali ter računalniški programi</i> .«	Vir informacij	Razvijanje informacijske pismenosti	
		Z glasbeno umetnostjo: uporaba <i>glasbe</i> iz določenega časovnega obdobja kot zvočne kulise.	Zvočna kulisa		
	5.4 Preverjanje in ocenjevanje znanja	Različni načini preverjanja znanja, med drugim tudi »različne vrste predstavitev (npr. <i>PowerPoint</i>)«.		Predstavitev znanja	
		Učenci znajo analizirati, sintetizirati in interpretirati zgodovinske vire, pri čemer lahko predstavljajo zaključke, mnenja, stališča, poglede, izvirne predloge in rešitve na različne načine, tudi z rabo <i>IT</i> .		Predstavitev zaključkov ipd.	
		Učenci izdelujejo, pišejo in predstavljajo različne izdelke (»referati, plakati, makete, eseji, <i>IT</i> idr.«), pri čemer je eden izmed kriterijev tudi, da je izdelek »ustrezno predstavljen, pri tem se uporablja tudi <i>IT</i> «.		Izdelovanje IT-izdelka, predstavitev	

znajo mladi znanje uporabiti v življenju, kot katero podatkovno znanje uporabljajo. Učni načrti za zgodovino /.../ upoštevajo tudi Priporočila Evropskega parlamenta in Sveta iz dne 18. decembra 2006 o ključnih kompetencah za vseživljenjsko učenje.⁵⁴

Z vidika rabe informacijske tehnologije velja poudariti, da se v učnem načrtu iz leta 1998 ta ne omenja, zato tudi učitelji niso bili neposredno spodbujeni k njeni rabi za poučevanje in učenje zgodovine, kar je tudi logično, saj je računalnik šele sredi 90. let postopoma začel prihajati tudi v šole, pri čemer je igral pomembno vlogo projekt Računalniško opismenjevanje predvsem z izobraževanjem učiteljev in zagotavljanjem potrebne programske in aparturne infrastrukture.⁵⁵ Za rabo tehnologije je potreben tudi čas, ki pa so si ga učitelji zaradi obsežnosti učne snovi težko privoščili. Tehnologija je namreč najbolje izkoriščena, ko podpira aktivno in samostojno izgrajevanje različnih vrst znanja pri učencih, kar vzame več časa kot tradicionalne učne metode, poleg tega pa učitelj porabi tudi nekaj časa, da učence, predvsem na začetku, seznanj z delom s tehnologijo, sploh, če se (določena oblika) IT ne uporablja pri drugih predmetih in ker računalništvo v osnovni šoli ni splošni predmet.

Novi učni načrt z vsebinsko razbremenitvijo omogoča več priložnosti za sodobne učne metode in oblike, poleg tega pa, kot je razbrati iz tabele, učitelje na več mestih, in sicer prav v vsaki izmed rubrik v učnem načrtu, spodbuja k rabi tehnologije.

Raba IT je v učnem načrtu nakazana že pri Opredelitvi predmeta. Tam je med drugim poudarjeno, naj učenci »pri pouku izostrijo spretnost preprostega zgodovinskega raziskovanja ob delu z različnimi zgodovinskimi viri iz različnih medijev«.⁵⁶ V tem primeru torej IT služi kot vir informacij. Zgodovinski vir je lahko sam že primarno v multimedijški obliki (npr. videoposnetek, zvočni posnetek, zgodovinski viri za sodobno zgodovino: spletne strani, digitalni dokumenti ipd.), lahko pa je vir digitaliziran. Da naj učenci uporabljajo IT kot vir informacij (»zgodovinski viri in literatura v različnih medijih«), lahko razberemo tudi iz drugih rubrik učnega načrta (Opredelitev predmeta, Operativni cilj, Standardi znanja in Medpredmetno povezovanje). Posebej sta omenjena raba filma kot zgodovinskega vira in glasbe kot zvočne kulise. V slednjem primeru sicer glasba bolj kot zgodovinski vir služi za ustvarjanje vzdušja, v katerem učenci spoznavajo določeno obdobje, in tako pripomore k bolj avtentičnemu doživljanju preteklosti.

Informacijske tehnologije pa pri pouku zgodovine ne uporabljamo le kot vir informacij, ki jih raziskujemo in tako spoznavamo zgodovino, ampak lahko služi tudi kot orodje za delo z informacijami, torej kot razvijanje zgodovinskih spretnosti: razvijanje spretnosti iskanja virov in literature, razvijanje spretnosti uporabe zgodovinskih virov in informacij, za razvijanje informacijske pismenosti in digitalne zmožnosti ter za predstavljanje znanja, pri čemer je posebej izpostavljeno orodje PowerPoint, učenci pa lahko izdelajo tudi IT-izdelek. IT podpira tudi medpredmetno povezovanje.

⁵⁴ Prav tam, str. 496–497.

⁵⁵ Gerlič, *Sodobna informacijska tehnologija*, str. 76–77.

⁵⁶ *Učni načrt*, str. 4.

Sklenemo lahko, da učni načrt priporoča in spodbuja učitelje zgodovine k uporabi informacijske tehnologije, in sicer na različne načine (pogosto je raba IT le ena izmed možnosti za doseg cilja), najbolj neposredno pa z didaktičnim priporočilom: »Pri pouku naj se spodbuja tudi uporabo sodobne IT in razvijanje digitalne zmožnosti pri učencih«. ⁵⁷ Ključno je, da je raba IT umeščena med cilje in standarde znanja pouka zgodovine v osnovni šoli. IT se glede na učni načrt uporablja tako, da podpira gradnjo znanja in razvijanje spretnosti in veščin, pri čemer so učenci aktivni in samostojni. Uporablja se tudi pri preverjanju in ocenjevanju znanja, pri katerem omogoči učencem, da predstavijo znanje na njim lasten način, s čimer je večja tudi individualnost.

Slovenski učitelji zgodovine imajo tako močno podporo in spodbudo za uporabo IT pri poučevanju svojega predmeta. IT je pri pouku zgodovine, kot priporoča Bela knjiga, sredstvo oz. okolje poučevanja, in tako tudi predmet poučevanja; ⁵⁸ učenci z rabo razvijajo tudi digitalno in informacijsko pismenost. Tehnologija naj podpira učni proces, pri katerem se uporabljajo različni sodobni didaktični pristopi in je učenec pri izgrajevanju različnih vrst znanja preko dela z zgodovinskimi viri aktivno vključen v učni proces, učitelj pa pri tem nastopa v različnih vlogah.

Predlogi uporabe IT pri pouku zgodovine za doseganje ciljev iz učnega načrta

V nadaljevanju predstavljamo nekaj možnosti uporabe IT za doseganje ciljev pouka zgodovine, kot so navedeni v učnem načrtu. ⁵⁹ Pri tem opozarjamo, da predlagamo le možnosti in ideje rabe IT, v samem učnem procesu pa morajo biti sredstva skrbno izbrana, raba skrbno načrtovana in podprta z učnimi cilji, ki jih želimo doseči. Vsako izmed orodij ima svoje prednosti in slabosti in se različno dobro obnese v različnih fazah učne ure, pri različnih učnih oblikah in tudi glede na obravnavano snov (oz. glede na zastavljene učne cilje) ter glede na digitalno pismenost in značilnosti učencev. Posebno slednje je potrebno upoštevati, ko uvajamo rabo tehnologije v izobraževanje. Terry Haydn opozarja, da se moramo zavedati, da ima lahko tehnologija tako pozitivne kot negativne učinke, odvisno od tega, kako spretno in premišljeno je vključena v pouk. ⁶⁰ Po mnenju Isobel Randall je raba IT dobra takrat, ko je IT sestavni del razvijanja spretnosti sklepanja in razumevanja, ko učencem omogoča, da se učijo analizirati, in ko jim pomaga pri izražanju idej. IT ponuja strukturo, ki usmerja učenčevo mišljenje, in jim daje svobodo, da sami odkrivajo nove stvari ter prihajajo do neodvisnih, samostojnih zaključkov. ⁶¹

Tehnologija lahko pomaga učencem pri doseganju vseh splošnih ciljev iz

⁵⁷ Prav tam, str. 41.

⁵⁸ Krek in Metljak (ur.), *Bela knjiga*, str. 19.

⁵⁹ Nekaj predlogov smo že predstavili v Oblak, *Uporaba interneta*, str. 65–67.

⁶⁰ Haydn idr., *Learning to Teach History*, str. 174.

⁶¹ Randall, *Using ICT*, str. 180.

učnega načrta.⁶² Doseganje cilja izgrajevanja, razširjanja in poglobljanja znanja »o najpomembnejših dogodkih, pojavih in procesih iz /.../ zgodovine«⁶³ podpira na različne načine, kot elektronski vir (zgodovinski vir, vir informacij) ali kot orodje, ki omogoča delo s podatki. Učenje pouka zgodovine lahko poteka ob delu s kakovostnimi e-učbeniki.⁶⁴ V prvi vrsti tehnologija pri pouku zgodovine omogoča boljše predstavljalnost s svojo demonstracijsko vlogo – učencem lahko predstavimo zgodovino s pomočjo slik, besedila in gibljivih slik (videa,⁶⁵ animacije, simulacije, 3D- in interaktivnih zemljevidov,⁶⁶ računalniških iger idr.), zaradi česar se lažje vživijo v obdobje in si oblikujejo bolj žive predstave. Učitelji za demonstracijo najpogosteje uporabljajo e-prosojnice, ki služijo za predstavljanje slikovnega in drugega ponazoritvenega besedila, različnih zgodovinskih virov in kot tabelska slika. Pomembno je, da z uporabo e-prosojnic pouk ne postaja preveč frontalen. E-predstavitve lahko izdelajo tudi učenci⁶⁷ in tako predstavijo svoje znanje.⁶⁸ Učitelji in učenci lahko pripravijo tudi interaktivne prosojnice, ki jih uporabijo na i-tabli, interaktivne plakate in infografike. Tehnologijo lahko uporabijo za digitalno pripovedovanje zgodb (t. i. *digital storytelling*) in podajo informacije s pomočjo slike, zvoka in besedila. Odlični pripomočki za grajenje znanja so blogi in wikiji, učenci lahko izdelajo svoj zgodovinski film ali podkast, učitelj pa lahko učence usmerja z dobro pripravljenimi e-gradivi (spletnimi izzivi, e-učbeniki, kvizi in drugimi e-gradivi), katerih prednost je tudi takojšnja povratna informacija vsaj glede nalog, ki zahtevajo priključitev znanja. E-gradiva s svojo interaktivnostjo in nadpovezavami pripomorejo k bolj individualnemu učenju, saj učenci poglobijo in razširijo znanje glede na svoje predznanje in interese. IT-izdelki omogočajo učencem tudi, da predstavljajo »svoje znanje na različne načine«.⁶⁹

Kot so pokazali rezultati raziskav,⁷⁰ so učencem zelo blizu socialna omrežja. Te lahko izkoristijo pri sodelovalnem učenju, sredstva komunikacije pa uporabijo

⁶² *Učni načrt*, str. 5–6.

⁶³ *Učni načrt*, str. 5.

⁶⁴ Govorimo lahko tudi o i-učbenikih (interaktivnih učbenikih), kjer je vsebina prilagojena interakciji med učencem in računalnikom. V učbeniku so prisotni interaktivni elementi. Interaktivno preverjanje znanja nudi takojšnja povratna informacija, učbenik pa omogoča tudi shranjevanje odgovorov, analizo uspešnosti. Vir: Pesek idr., *Od e-gradiv do i-učbenikov*, str. 13. Svoje izkušnje z e-učbenikom za zgodovino sta opisala Robnik, Pajk, *Učitelj v dilemi*, str. 31–35.

⁶⁵ O rabi videa pri pouku zgodovine se je že precej pisalo, npr. Žagar, *Gibljive podobe*, str. 299–308; Brodnik, *Filmi pri pouku*, str. 67–78; Gaber, *Srednji vek*, str. 226–239; Dragan, *Uporaba filma*, str. 61–63; Trškan, *Lokalna zgodovina*, str. 234–235; Trškan, *Sodobno pisno preverjanje*, str. 99–100.

⁶⁶ O interaktivnem atlasu sta pisala: Robnik, Pajk, *Bo interaktivni zgodovinski*. Interaktivni atlas sta dopolnila tudi z virtualnim asistentom: Robnik, Pajk, *Virtualni asistent*.

⁶⁷ Učiteljica Sonja Bregar Mazzini je predstavila, kako so se v okviru tehniškega dne učenci naučili izdelati učinkovito PowerPoint predstavitev, pri čemer so uporabljali spletne strani z zgodovinsko vsebino. Vir: Bregar Mazzini, *Primer uporabe*, str. 36–41.

⁶⁸ Da bo raba prosojnic učinkovita, in ne le kopiraj-in-prilepi iz drugih virov, lahko učitelj od učencev zahteva, da uporabljajo le ključne besede, in omeji število besed oziroma prosojnic.

⁶⁹ *Učni načrt*, str. 5.

⁷⁰ Oblak, *Uporaba interneta*, str. 76, *Internet in slovenski otroci*

tudi za komuniciranje in izmenjavo idej s sošolci, učiteljem, strokovnjaki, pričami zgodovinskih dogodkov in z učenci iz drugih šol. Sodelovalno delo lahko poteka tudi ob podpori spletnih urejevalnikov dokumentov, preglednic in predstavitev, kot so programska orodja v Google Drive. Učenci in učitelj lahko uporabijo spletno oglasno tablo, kot je npr. Padlet ali Lino It,⁷¹ kamor lepijo svoje zapiske, zamisli pri tehniki viharjenja idej ipd. Omenjene možnosti učencem omogočajo tudi razvijanje zmožnosti »primerjave različnih načinov življenja prek stikov z učenci iz Slovenije in tujine.«⁷² Sodelovalno delo in kritično prijateljstvo pomagata učencem tudi pri »razvijanju enakopravnega odnosa med spoloma in pozitivnega odnosa do ljudi s posebnimi potrebami.«⁷³

Svetovni splet lahko učenci uporabijo tudi kot vir informacij o zgodovinskih dogodkih, pojavih in procesih, pri čemer se naučijo iskati vire in jih kritično vrednotiti. Internet je za učence tudi odličen vir večperspektivnih informacij, z aktualnimi spletnimi objavami pa lahko snov aktualiziramo.

Prednost Spleta 2.0 je, da omogoča nalaganje in deljenje datotek. IT-izdelke lahko učitelji in učenci objavijo v spletnem učnem okolju ali spletnem odlagališču datotek, jih med seboj delijo, izmenjujejo pa si tudi povratne informacije (učitelj učencu in učenci med seboj), do njih pa je mogoč dostop kadarkoli in kjerkoli. Pri tem pa mora učitelj poskrbeti, da informacije in izdelki učencev niso dostopni nepooblaščenim osebam. Za načrtovanje, spremljanje in vrednotenje ter dokumentiranje napredka lahko učenci uporabljajo elektronsko osebno mapo (e-listovnik).⁷⁴

Učenci razvijajo tudi »sposobnost uporabe zgodovinskih pojmov in konceptov.«⁷⁵ Te uporabljajo pri svojih izdelkih, pri komunikaciji s sošolci, učitelji in drugimi, predvsem pa rabo podpirajo wikiji in blogi, kjer učenci pišejo esejske sestavke. Učenci lahko v spletni učilnici ali v npr. Googlovih dokumentih oblikujejo zgodovinski slovar pojmov, ki ga sproti dopolnjujejo in dopolnijo z nadpovezavami ali multimedijскими elementi.

Že omenjene načine rabe IT lahko uporabimo tudi za razvijanje zmožnosti izgrajevanja, poglobljanja in razširjanja znanja »o vsakdanjem življenju, delu in miselnosti ljudi [v preteklosti] in vzrokih za njihovo spreminjanje.«⁷⁶ Vsakdanje življenje si učenci lažje predstavljajo z ogledom dokumentarnih in igranih zgodovinskih filmov, z igranjem/analiziranjem/vrednotenjem računalniških iger z zgodovinsko tematiko,⁷⁷ z ogledom virtualnih rekonstrukcij in ohranjene kulturne dediščine. V pomoč so jim tudi digitalizirani zgodovinski viri. Vživijo se lahko v neko osebo v preteklosti in svoje misli delijo z ostalimi preko sodobnih orodij,

⁷¹ Lino It je uporabila Mateja Drnovšek za obravnavo izbirnih tem in pripravo učencev na tekmovanje iz zgodovine: Drnovšek, Spodbujanje učencev k tekmovanju in Drnovšek, Uporaba interaktivne oglasne table.

⁷² *Učni načrt*, str. 5.

⁷³ Prav tam, str. 6.

⁷⁴ Razvojni listovnik. O osebni mapi pri pouku zgodovine je pisala Trškan, Osebna mapa.

⁷⁵ *Učni načrt*, str. 5.

⁷⁶ Prav tam.

⁷⁷ Boštjan Kernc je pripravil animirano izobraževalno igro Francoska revolucija. Kernc, Francoska revolucija.

kot so socialna omrežja, forumi ipd. Prisluhnejo lahko glasbi določenega obdobja. Učenci lahko s pomočjo posebnih programov, ki jim ta proces olajšajo, življenje v določenem obdobju predstavijo s pomočjo stripa, digitalne zgodbe ali animacije.

Učenci pri pouku zgodovine razvijajo »spretnosti časovne in prostorske predstavljalivosti«. ⁷⁸ Pri tem so jim v pomoč interaktivni zemljevidi in interaktivni časovni trakovi, ki jih lahko učenci izdelajo tudi sami. S pomočjo videa lahko v kratkem času spoznajo daljše časovno obdobje, s pomočjo virtualnih sprehodov pa si lažje predstavljajo kraj dogajanja in življenje v preteklosti. Učitelj (in učenci) lahko pripravi(jo) in dopolnjuje(jo) tudi galerijo slik ali multimedijskih vsebin, ki so razporejene po tematiki, npr. glede na določeno zgodovinsko obdobje, dogodek, kraj dogajanja ipd. Učenci lahko uporabijo aplikacije za pripovedovanje zgodb, v zgodbo pa vključijo zemljevide, časovne trakove, zgodovinske vire ipd. Orodje, ki omogoča pripovedovanje zgodbe z zemljevidi, časovnimi trakovi in zgodovinskimi viri, je sistem za urejanje vsebin Omeka z vtičniki označevalnega orodja Neatline. Sicer pa lahko učenci in učitelji uporabijo katerokoli aplikacijo za digitalno pripovedovanje zgodb.

Učenci uporabljajo in se učijo ob raznovrstnih zgodovinskih virih, pri čemer razvijajo »spretnosti preproste uporabe zgodovinskih raziskovalnih metod,« ⁷⁹ »preproste analize, sinteze in interpretacije /.../ podatkov in dokazov iz zgodovinskih virov in literature v različnih medijih«. ⁸⁰ Po svojih zmožnostih razvijajo »spretnosti uporabe zgodovinskih virov in informacij z uporabo IT«. ⁸¹ Z učenjem ob raznovrstnih in večperspektivnih zgodovinskih virih razvijajo »zmožnosti kritične presoje in razlage zgodovinskih dogodkov, pojavov in procesov v preteklosti in sodobnosti« ⁸² in razvijajo »dovzetnost za različne poglede na zgodovino oz. interpretacije zgodovine« ter razumejo, zakaj se pojavljajo. ⁸³ Mnogi zgodovinski viri in raznolika zgodovinska literatura so dostopni na svetovnem spletu: Sistory: Zgodovina Slovenije, ⁸⁴ Digitalna knjižnica Slovenije (dLib), ⁸⁵ spletne strani arhivov in muzejev, Elektronske znanstvenokritične izdaje slovenskega slovstva (eZISS), Neznani rokopisi slovenskega slovstva (NRSS), virtualne razstave NUK-a, spletno mesto Svetovna vojna 1914–1918 na portalu RTV SLO ipd. Na internetu lahko poiščejo tudi različne interpretacije zgodovine, svoje interpretacije pa delijo z drugimi na forumih ali družbenih medijih, kjer se razvije razprava. Učence pri delu vodijo spletni izzivi, e-gradiva, interaktivne naloge ali e-delovni listi. Zgodovinske vire učenci analizirajo s pomočjo urejevalnika besedil, podatke predstavljajo in primerjajo v grafih in tabelah. Terry Haydn v urejevalnikih besedila vidi velik potencial za pouk zgodovine. Zgodovina je zelo obsežna in učencem urejevalniki besedil in

⁷⁸ *Učni načrt*, str. 5.

⁷⁹ Prav tam.

⁸⁰ Prav tam.

⁸¹ Prav tam.

⁸² Prav tam.

⁸³ Prav tam.

⁸⁴ O njem: Šorn, Pripomoček pri učenju.

⁸⁵ Časnik Slovenec, ki je dostopen v digitalni knjižnici, je pri pouku uporabila Bec, Časnik Slovenec.

orodja za obdelavo podatkov omogočajo urejanje informacij tako, da si učenci lažje predstavljajo razmerja med njimi, zgodovina pa postane bolj obvladljiva. Učenci lahko razberejo pomembne vzorce in podatke ter raziščejo možne hipoteze.⁸⁶ Da je zgodovina konstrukt, učenci spoznajo tudi, ko sami ustvarjajo wikije, podkaste ali dokumentarne filme.⁸⁷

Pri pouku zgodovine učenci razvijajo »zmožnosti oblikovanja samostojnih utemeljenih zaključkov, pogledov, mnenj in stališč, vživljanja v različne perspektive in snovanja izvirnih predlogov in rešitev« in »sposobnost izbiranja in odločanja ter svoje poglede na zgodovino«. ⁸⁸ Samostojne utemeljene zaključke učenci oblikujejo na podlagi študija virov in literature in jih predstavijo sošolcem na različne načine. Med učenci se lahko spodbudi razprava, ki jo vodi učitelj ali kateri izmed učencev. Izražanje mnenj in razpravo spodbujajo glasovalna orodja, ki omogočajo, da vsak izmed učencev poda svoje mnenje in poglede. Razprava lahko poteka tudi preko spletnih sredstev komuniciranja, kar omogoča učencem, da se bolje pripravijo, razprava se ohrani in omogoča kasnejši vpogled, vanjo pa se lahko vključi tudi zunanji strokovnjak, priča zgodovinskih dogodkov ali kdo drug. Učenci drug drugemu pomagajo s povratno informacijo o izdelkih kot kritični prijatelji. V različne perspektive se vživljajo z igro vlog ali simulacijo, ki lahko poteka tudi s pomočjo IT: digitalne igre, predstavljanje mnenj in stališč preko družbenih medijev (svojih ali tistih, katerih vlogo prevzemajo). Terry Haydn piše, da obsežna, zmedena in nasprotujoča si narava spletnih virov lahko najbolje predstavi učencem zgodovino kot konstrukt – torej, da je nekdo izbral, izpuščal, urejal in združeval podatke, ni pa zajel dejanskega trenutnega posnetka zgodovine.⁸⁹

Učenci pri pouku zgodovine razvijajo »zavest o narodni identiteti in državni pripadnosti« in poudarjajo »pomen pozitivnih kulturnih vplivov znotraj slovenskega naroda in s sosednjimi narodi«. ⁹⁰ Doseganje cilja lahko podpremo tudi z uporabo tehnologije. Na internetu lahko učitelj in učenci poiščejo informacije o dogodkih, zgodovinske vire, dokumentarne filme, slikovno gradivo, zvočne posnetke itd. Slovensko kulturno dediščino si lahko ogledajo tudi virtualno (DEDI, Kamra ...). Znanje zgodovine povezujejo s sodobnostjo in pogledajo tudi videoposnetke ali članke v elektronskih medijih (npr. Interaktivni multimedijski portal RTV SLO), na blogih ipd., tako znanje aktualizirajo. Komentarji pod novicami učencem predstavijo, kako različni so lahko pogledi in interpretacije nekega dogodka.

Učenci so zmožni »na primerih iz krajevne zgodovine presojati pomen ohranjanja in varovanja kulturne dediščine ter razviti odgovoren odnos do okolja«. ⁹¹ Številni predlogi za doseganje tega cilja so v knjigi *Lokalna zgodovina – učenje z odkrivanjem*. Učenci lahko uporabljajo tehnologijo pri terenskem delu (snemanje,

⁸⁶ Haydn, *The use of new technology*, str. 256–257.

⁸⁷ O tem: Messer, *History wikis*, str. 40 in Jones-Nerzic, *Documentary film making*, str. 83 in 85–88.

⁸⁸ *Učni načrt*, str. 5.

⁸⁹ Haydn, *The use of new technology*, str. 255.

⁹⁰ *Učni načrt*, str. 5.

⁹¹ *Učni načrt*, str. 6.

fotografiranje), terensko delo pa v šoli nadaljujejo tako, da ga predstavijo (npr. izdelajo multimedijško predstavitev za turiste, pripravijo za televizijski dokumentarec, izdelajo elektronski album ali spletno stran o domačem kraju, pripravijo kratek vodnik po gradu). Podatke zbirajo tudi s pomočjo IT (na spletnih straneh raziskujejo zgodovino gradov, virtualni obisk muzeja itd.).⁹²

Učenci so zmožni »oceniti pomen knjižnic, muzejev in arhivov«. ⁹³ Tehnologija seveda ne more nadomestiti obiska in doživetja »v živo«, omogoča pa, da se muzeje, arhive in knjižnice vključi tudi v običajne učne ure. Možni so virtualni ogledi tako slovenskih kot svetovnih muzejev in kulturnih spomenikov. Številna arhivska gradiva so dostopna na svetovnem spletu. Muzeji imajo tudi svoje spletne strani, ki jih lahko učenci obišejejo in se tako poučijo o določenem muzeju, nekateri ponujajo tudi virtualne razstave. Informacije o slovenskih muzejih so dostopne na portalu Museums. Učenci lahko pripravijo razstavo fotografij, napišejo članek o muzeju, posnamejo dokumentarni video ali radijsko oddajo o muzeju, vanj(o) pa vključijo intervjuje z obiskovalci in vire, ki so jih dobili v muzeju.⁹⁴

Z ogledi filmov in videoposnetkov ter z zgodovinskimi viri in drugo literaturo učitelj učencem približa različne »kulture, vere, rase in skupnosti«. ⁹⁵ Učenci tako razvijajo sposobnost razumevanja in spoštovanja teh skupnosti.⁹⁶

Pri pouku zgodovine učenci obsodijo »zločine proti človeštvu, genocide, holokavst in druge oblike množičnega kršenja človekovih pravic« in »politične sisteme, ki ne spoštujejo človekovih pravic«. ⁹⁷ Učenci si lahko ogledajo filme o holokavstu ali genocidih, lahko pa jim problematiko predstavimo s pomočjo pričevanj (videoposnetki, videokonferenca s pričami, digitalizirani zgodovinski viri ...). ⁹⁸ Spletna stran muzeja o holokavstu Yad Vashem na enem mestu ponuja različne zgodovinske vire in druge informacije na to tematiko.

Učenci razvijajo tudi demokratične vrednote,⁹⁹ strpnost, »spoštovanje drugačnosti in različnosti, medsebojno sodelovanje, spoštovanje človekovih pravic in demokratičnega državljanstva«. ¹⁰⁰ Omenjene vrednote učenci razvijajo pri sodelovalnem delu, ko skupaj gradijo znanje, kar lahko podpira tudi uporaba IT, in preko spoznavanja zgodovine. Učenci so si med seboj kritični prijatelji in drug drugemu nudijo povratno informacijo, skupaj pa lahko oblikujejo različne izdelke.

Učenci se pri pouku zgodovine v osnovni šoli pripravljajo na »samostojno in odgovorno ravnanje v življenju kot posamezniki in kot člani lokalne skupnosti

⁹² Trškan, *Lokalna zgodovina*.

⁹³ *Učni načrt*, str. 6.

⁹⁴ Trškan, *Lokalna zgodovina*, str. 182.

⁹⁵ *Učni načrt*, str. 6.

⁹⁶ Prav tam.

⁹⁷ *Učni načrt*, str. 6.

⁹⁸ Kako so obravnavali tematiko holokavsta, pri čemer so uporabljali tudi IT, so predstavili tudi nekateri učitelji: Civrni Guček, Obeležitev dneva spomina, Pečoler, Holokavst pri pouku, Šifrer in Jeruc, Uporaba IKT.

⁹⁹ Kako so obravnavali temo Demokracija, pri čemer so učenci uporabljali tudi spletne vire in pripravljali multimedijске projekcije, opišeta Šifrer in Jeruc, Vloga predmeta zgodovina.

¹⁰⁰ *Učni načrt*, str. 6.

in družbe¹⁰¹. V elektronskih medijih spremljajo aktualno dogajanje v družbi, nanj se lahko s pomočjo družbenih medijev tudi odzivajo. IT lahko služi tudi kot podpora spodbujanju aktivnega državljanstva.¹⁰² Sposobnosti načrtovanja učenja in spremljanja ter vrednotenja napredka se učenci naučijo pri delu z zavihkom Moje učenje v spletnem učnem okolju Mahara (e-listovnik).

Zaključek

Znanje in z njim povezana uveljavitev informacijske družbe imata v družbi znanja velik pomen, kar vpliva na izobraževanje, saj se od posameznika pričakuje digitalna, informacijska pismenost in motivacija za vseživljenjsko učenje. Informacijske tehnologije so v takšnem okolju sredstvo pridobivanja kakovostnega znanja. Sposobnost učinkovite in ustvarjalne rabe je ena ključnih spretnosti v sodobni družbi, pri pouku v osnovni šoli pa je IT medpredmetna vsebina, kar pomeni, da naj digitalno pismenost učenci razvijajo tudi pri predmetu zgodovina. Za razvoj digitalne kompetence in zagotavljanje družbene enakosti pa je pomemben dostop do računalnikov tako doma kot v šoli.

Rezultati evropskih in slovenskih raziskav so pokazali, da imajo učenci doma v veliki večini dostop do računalnikov in svetovnega spleta, medtem ko infrastruktura v šoli ne podpira dovolj dobro rabe pri pouku. Slovenija sodi po oceni Evropskega šolskega omrežja med države z nizko opremljenostjo z IT. Večina računalnikov je bila v času raziskav na voljo v računalniških učilnicah, kar lahko pogosto deluje kot zaviralni moment, saj se IT s strani učencev uporablja le pri za takšen pouk posebej načrtovanih učnih urah. Učenci in učitelji bi večji in lažji dostop do računalnikov dobili s t. i. mobilnimi enotami (tablicami, prenosnimi računalniki in hibridnimi rešitvami, ki združujejo prednosti obojih naprav), ki bi jih lahko prinesli v učilnico. V svetu se sicer kaže tudi trend uporabe mobilnih naprav 1 : 1, kjer ima vsak učenec svojo mobilno napravo, ponekod učenci uporabljajo celo svoje lastne naprave in računalnike (t. i. sistem BYOD – *bring your own device*).

Šole so dobro opremljene z računalniki za učitelje, interaktivnimi tablami in projektorji, kar pogosto vodi v na učitelja osredičen pouk, z vidika uporabe informacijske tehnologije s strani učencev pa se je Slovenija leta 2011 uvrstila na rep evropske lestvice. V šoli se je torej v času raziskav predvsem izkoriščala demonstracijska vloga informacijske tehnologije, pri čemer pa učenci niso tako aktivni, kot bi bili pri samostojnem ustvarjalnem delu z računalnikom. Premalo pa so se izkoriščale možnosti, ki jih orodja Spleta 2.0 ponujajo za sodelovalno učenje in problemski pouk. Takšna raba je za učitelja zahtevnejša in od njega pričakuje več spretnosti, vendar se ravno pri takšnem delu najbolje izkoristi prednosti, ki jih ponuja informacijska tehnologija – tako v smislu pedagoške vrednosti kot razvijanja digitalne in informacijske pismenosti ter spretnosti komunikacije in predstavljanja znanja.

¹⁰¹ Prav tam.

¹⁰² Nekaj primerov za spodbujanje aktivnega državljanstva predstavi Bregar Mazzini, Zakaj vključiti tematiko.

Učni načrt spodbuja raznolike sodobne didaktične pristope, dejavno vlogo učencev in izgrajevanje različnih vrst znanja. Ena izmed metod za doseganje ciljev pouka zgodovine je tudi uporaba IT. Ta se pri pouku zgodovine uporablja na dva načina – kot vir informacij in kot orodje za razvijanje spretnosti ali preverjanje znanja. Učenci z rabo IT pri pouku zgodovine razvijajo tudi digitalno in informacijsko pismenost. Pri pouku zgodovine in rabi informacijske tehnologije torej moramo imeti, kot pravi tudi Terry Haydn, v mislih dve, med seboj vzajemni vprašanji: Kako lahko IT pripomore h kvalitetnejšemu pouku zgodovine? in Kako lahko pouk zgodovine pripomore k razvijanju digitalne kompetence?¹⁰³

IT ponuja številne možnosti in podpira doseg vseh splošnih ciljev iz učnega načrta. Pomembno je, da je elektronsko orodje ali elektronski informacijski vir skrbno izbran ter spretno, sistematično in premišljeno uvrščen v pouk. IT lahko pri pouku zgodovine odpira vrata v svet, podpira učenje, ga individualizira ter služi kot sredstvo komunikacije. Kot pravi Rado Wechtersbach – računalniška tehnologija ni le nova tehnologija za učenje, ampak je predvsem »tehnologija za novo, drugačno učenje.«¹⁰⁴ Učenci se naučijo uporabljati informacijsko tehnologijo učinkovito in ustvarjalno in na ta način pripomorejo k razvoju informacijske družbe.

Predstavljene evropske in slovenske raziskave so bile opravljene v letu 2011, torej v času, ko je v veljavo stopil tudi novi učni načrt za zgodovino v osnovni šoli. Takrat se rezultati uvajanja novega učnega načrta, ki sistematično podpira rabo IT, še niso kazali. Nakazovali pa so se že trendi večanja rabe IT, saj so šole začele nadgrajevati svojo aparaturno in programsko opremo. Zaključimo lahko, da posodobljeni učni načrt za zgodovino spodbuja učitelje k rabi informacijske tehnologije. IT pri pouku zgodovine nudi številne in raznolike možnosti, da pa bi učitelji lahko v polnosti izkoristili njen potencial, bi morali rabo tehnologije načrtovati tako, da bi bili učenci v delo z njo aktivno vključeni. Šele tako bo tehnologija aktivno podprla učenje zgodovine in omogočila učencem razvijanje informacijske in digitalne pismenosti. Za takšno delo pa bi potrebovali boljše infrastrukturne pogoje predvsem v smislu računalnikov za učence.

Viri in literatura

- Bec, Janja, Časnik Slovenec in arhivsko gradivo šole kot vir za proučevanje prve svetovne vojne v 9. razredu. *Zgodovina v šoli* XXIII, 2014, št. 3–4, str. 10–32.
- Bregar Mazzini, Sonja, Primer uporabe sodobne informacijske tehnologije v okviru tehniškega dne s povezavo zgodovine in informatike. *Zgodovina v šoli* XX, 2011, št. 3–4, str. 36–41.
- Bregar Mazzini, Sonja, Zakaj vključiti tematiko aktivnega državljanstva v pouk zgodovine in kako. *Zgodovina v šoli* XXIII, 2014, št. 1–2, str. 64–69.
- Brodnik, Vilma, Predmet zgodovina v projektih E-šolstvo in Jazon. *Zgodovina v šoli* XX, 2011, št. 3–4, str. 10–21.

¹⁰³ Haydn idr., *Learning to Teach History*, str. 174–175.

¹⁰⁴ Wechtersbach, *Znanje v družbi*, str. 468.

- Brodnik, Vilma, Kunaver, Vojko, Gaber, Bernarda, *Zgodovina*, http://www.zrss.si/pdf/140911144431_uci_zgodovinao%C5%A1.pdf (24. 1. 2015).
- Brodnik, Vilma: Posodobljeni učni načrt za zgodovino v osnovni šoli. Brodnik, Vilma idr.: *Posodobitve pouka v osnovnošolski praksi. Zgodovina*. Ljubljana, 2013, str. 11–16, <http://www.zrss.si/digitalnaknjiznica/Posodobitve%20pouka%20v%20osnovno%C5%A1olski%20praksi%20ZGODOVINA/> (17. 2. 2015).
- Brodnik, Vilma, *Filmi pri pouku zgodovine v gimnaziji: Utrip srednjeveške Škofje Loke in Nebeško kraljestvo pri obravnavi tem iz zgodovine srednjega veka. Zgodovina v šoli XVIII*, 2009, št. 1–2, str. 67–78.
- Cvirn Guček, Suzana, *Obeležitev dneva spomina na žrtve holokavsta kot medpredmetno povezovanje. Zgodovina v šoli XIX*, 2010, št. 1–2, str. 57–63.
- Dragan, Petra, *Uporaba filma Nebeško kraljestvo pri učni uri o križarskih vojnah v osnovni šoli. Zgodovina v šoli XVIII*, 2009, 1–2, str. 61–63.
- Drnovšek, Mateja, *Spodbujanje učencev k tekmovanju iz zgodovine s taborom in interaktivnimi metodami. Zgodovina v šoli XXII*, 2013, št. 3–4, str. 72–77.
- Drnovšek, Mateja, *Uporaba interaktivne oglasne table pri izdelovanju zapiskov obravnavane snovi. Mednarodna multikonferenca informacijska družba (16; 2013; Ljubljana). Vzgoja in izobraževanje v informacijski družbi [Elektronski vir]: zbornik referatov*, str. 59–66. Ljubljana, 2013, <http://vivid.fov.uni-mb.si/node/22> (17. 12. 2014).
- European Commission, *Survey of Schools: ICT in Education. Benchmarking Access, Use and Attitudes to Technology in Europe's Schools. Final report. A study prepared for the European Commission DG Communications Networks, Content & Technology*. Luksemburg: Publications Office of the European Union, 2013, <https://ec.europa.eu/digital-agenda/sites/digital-agenda/files/KK-31-13-401-EN-N.pdf> (27. 11. 2014).
- European Schoolnet, *Survey of schools: ICT in education. Country profile: Slovenia*. 2012, <https://ec.europa.eu/digital-agenda/sites/digital-agenda/files/Slovenia%20country%20profile.pdf> (29. 11. 2014).
- Flogie, Andrej, Mohorčič, Gregor, Bonač, Marko, *Šolska torba 21. stoletja (e-šolska torba). Mednarodna multikonferenca informacijska družba (16; 2013; Ljubljana). Vzgoja in izobraževanje v informacijski družbi [Elektronski vir]: zbornik referatov*. Ljubljana, Kranj, 2013, str. 67–73, <http://vivid.fov.uni-mb.si/node/22> (17. 12. 2014).
- Gaber, Bernarda, *Srednji vek – Oblikovanje nove kulturne in politične podobe Evrope. Film pri pouku zgodovine in srednjeveška mesta na Slovenskem. Vilma Brodnik (ur.): Posodobitve pouka v osnovnošolski praksi. Posodobitve pouka v osnovnošolski praksi. Zgodovina [Elektronski vir]*. Ljubljana, 2013, str. 226–239, <http://www.zrss.si/digitalnaknjiznica/Posodobitve%20pouka%20v%20osnovno%C5%A1olski%20praksi%20ZGODOVINA/> (12. 2. 2015).
- Gerlič, Ivan, *Sodobna informacijska tehnologija v izobraževanju*. Ljubljana: DZS, 2000.
- Gerlič, Ivan, *Stanje in trendi uporabe informacijsko komunikacijske tehnologije (IKT) v slovenskih osnovnih šolah (poročilo o raziskovalni nalogi za leto 2011)*. Maribor: Univerza v Mariboru: Fakulteta za naravoslovje in matematiko, Ministrstvo za šolstvo in šport, 2011, <http://raziskavacrp.uni-mb.si/rezultati-os/> (25. 1. 2015). Poglavlje Aparaturna oprema, <http://raziskavacrp.uni-mb.si/rezultati-os/aparaturna-oprema.html> (13. 2. 2015). Poglavlje Izobraževalni internet in e-izobraževanje v slovenskih osnovnih šolah, <http://raziskavacrp.uni-mb.si/rezultati-os/izobrazevalni-internet.html>, (13. 2. 2015). Poglavlje Programska oprema, <http://raziskavacrp.uni-mb.si/rezultati-os/programska-oprema.html> (13. 2. 2015). Poglavlje Uporaba IKT pri poučevanju in učenju, <http://raziskavacrp.uni-mb.si/rezultati-os/uporaba-ikt.html> (13. 2. 2015). Poglavlje Zaključek, <http://raziskavacrp.uni-mb.si/rezultati-os/zakljucek.html> (13. 2. 2015).

- Haydn, Terry, Arthur, James, Hunt, Martin, *Learning to Teach History in the Secondary School. Companion to School experience*. London, New York, Routledge, 2000.
- Haydn, Terry, The use of new technology in the history classroom. Terry Haydn, Alison Stephen, James Arthur in Martin Hunt: *Learning to Teach History in the Secondary School. A companion to school experience*. London, New York, 2015, str. 232–267.
- Internet in slovenski otroci. *Raba interneta v Sloveniji* 1. 11. 2010, <http://www.ris.org/index.php?ff=2&lact=1&bid=11815&parent=27> (26. 1. 2015).
- Javornik, Mojca, *Diplomsko delo: Uporaba informacijsko-komunikacijske tehnologije in e-gradiv pri pouku zgodovine v osnovni šoli*. Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za pedagogiko in andragogiko, 2011, <http://www.pedagogika-andragogika.com/files/diplome/2011/2011-Javornik-Mojca.pdf>, (5. 2. 2015).
- Jones-Nerzic, Richard, Documentary film making in the history classroom. Terry Haydn (ur.): *Using new technologies to enhance teaching and learning in history*. London, New York, 2013. 83–94.
- Kernc, Boštjan: Francoska revolucija, samostojna animirana izobraževalna igra. Vladislav Rajkovič, Mojca Bernik, Uroš Rajkovič (ur.): *Mednarodna multikonferenca Informacijska družba (17; 2014; Ljubljana). Vzgoja in izobraževanje v informacijski družbi – VIVID 2014 [Elektronski vir]: zbornik referatov /17. mednarodna multikonferenca Informacijska družba IS 2014, 10. oktober 2014*. Kranj, 2014, str. 85–90.
- Krek, Janez in Metljak, Mira (ur.), Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji 2001 [Elektronski vir]. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo, 2001, http://www.belaknjiga2011.si/pdf/bela_knjiga_2011.pdf, (9. 2. 2015).
- Kunaver, Vojko, Posodabljanje učnih načrtov za zgodovino v osnovni šoli. *Zgodovina v šoli* XVII, 2008, št. 1–2, str. 20–23.
- Messer, Ali, History wikis. Terry Haydn (ur.): *Using new technologies to enhance teaching and learning in history*. London, New York, 2013, str. 39–57.
- Oblak, Mirjam, *Uporaba interneta pri pouku zgodovine v osnovni šoli. Diplomsko delo*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za zgodovino, 2012.
- Pečoler, Loretta, Holokavst pri pouku zgodovine, državljske in domovinske vzgoje ter etike. *Zgodovina v šoli* XIX, 2010, št. 1–2, str. 46–51.
- Pesek, Igor, Zmazek, Blaž, Mohorčič, Gregor, Od e-gradiv do i-učbenikov. Pesek, Igor, Zmazek, Blaž, Milekšič, Vladimir (ur.): *Slovenski i-učbeniki*. Ljubljana, 2014, str. 9–16, <http://www.zrss.si/pdf/slovenski-i-ucbeniki.pdf> (15. 2. 2015).
- Prensky, Marc, Digital Natives, Digital Immigrants. *On the Horizon* 9, št. 5, oktober 2001, <http://www.marcprensky.com/writing/Prensky%20-%20Digital%20Natives,%20Digital%20Immigrants%20-%20Part1.pdf> (3. 2. 2015).
- Randall, Isobel, Using ICT to develop historical understanding and skills. Terry Haydn in Christine Counsell (ur.): *History, ICT and Learning in the Secondary School*. London, New York: 2003, str. 176–191.
- Razvojni listovnik. *EUfolio*, <http://eufolio.si/index.php/prispevki/125-razvojni-listovnik> (13. 2. 2015).
- Rebolj, Vanda, Učenje in računalnik med včeraj in jutri. *Mednarodna multikonferenca informacijska družba (16; 2013; Ljubljana). Vzgoja in izobraževanje v informacijski družbi [Elektronski vir]: zbornik referatov*. Ljubljana, Kranj, 2013, str. 195–206, <http://vivid.fov.uni-mb.si/node/22> (17. 12. 2014).
- Robnik, Vesna, Pajk, Tine, Bo interaktivni zgodovinski atlas zamenjal atlas, kakršnega poznamo? Anja Lenarčič, Maja Kosta, Katarina Blagus (ur.): *Mednarodna konferenca Splet izobraževanja in raziskovanja z IKT SIRIKT (2010; Kranjska Gora). Zbornik vseh prispevkov [Elektronski vir]*. Ljubljana, 2010, str. 480–485, https://skupnost.sio.si/sio_arhiv/sirikt/www.sirikt.si/fileadmin/sirikt/fotogalerija/2010/Zbornik/SIRIKT2010_Zbornik_WEB_v2.pdf (12. 2. 2015).

- Robnik, Vesna, Pajk, Tine, Virtualni asistent – sodobni asistent pri pouku zgodovine. Andreja Bačnik idr. (ur.): *Mednarodna konferenca Splet izobraževanja in raziskovanja z IKT – SI-RIKT 2011, Kranjska Gora, 13.–16. april 2011*. Ljubljana, 2011, str. 635–639.
- Robnik, Vesna, Pajk, Tine, Učitelj v dilemi: E-učbenik da ali ne. *Zgodovina v šoli XX*, 2011, št. 3–4, str. 31–35.
- Stankovič, Jelka (ur.), *Bilten E-šolstva* 2010/1, http://projekt.sio.si/wp-content/uploads/sites/8/2015/01/E-solstvo_BILTEN_2010-1_screen.pdf (6. 2. 2015).
- Šifrer, Marjeta in Jeruc, Matjaž, Uporaba IKT pri pouku zgodovine v OŠ: Holokavst skozi oči otroka v času 2. svetovne vojne. Vladislav Rajkovič, Mojca Bernik, Tanja Urbančič (ur.): *Mednarodna multikonferenca Informacijska družba (13; 2010; Ljubljana). Vzgoja in izobraževanje v informacijski družbi [Elektronski vir]: zbornik 13. mednarodne konference Informacijska družba – IS 2010, 15. oktober 2010*. Ljubljana, Kranj, 2010, str. 497–506, <http://vivid.fov.uni-mb.si/node/17> (31. 12. 2014).
- Marjeta Šifrer, Matjaž Jeruc, Vloga predmeta zgodovina v projektu Spodbujanje aktivnega državljanstva s študijami primerov iz zgodovine in sodobnega sveta. *Zgodovina v šoli XX*, 2011, št. 1–2, str. 49–54.
- Šorn, Mojca, Pripomoček pri učenju zgodovine: spletni portal Zgodovina Slovenije – Sistory. *Zgodovina v šoli XX*, 2011, št. 3–4, str. 22–26.
- Trškan, Danijela, *Sodobno pismo preverjanje in ocenjevanje znanja pri zgodovini v srednji šoli na izbranih temah 20. stoletja*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, 2003.
- Trškan, Danijela, Osebna mapa učenčevih dosežkov. *Zgodovina v šoli XII*, 2004, št. 3–4, str. 56–64.
- Trškan, Danijela, Pregled glavnih vsebinskih sprememb pri predmetu zgodovina v osnovnih in srednjih šolah od leta 1991 naprej, s poudarkom po letu 2006. *Zgodovinski časopis* 65, 2011, št. 3–4, str. 482–499.
- Trškan, Danijela, *Lokalna zgodovina – učenje z odkrivanjem*. Ljubljana: Znanstvenoraziskovalni inštitut Filozofske fakultete, 2007.
- Učni načrt. Program osnovna šola. Zgodovina*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo, 2011, http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_zgodovina.pdf (10. 1. 2015).
- Uporaba interneta v gospodinjstvih in pri posameznikih, Slovenija, 2014 – končni podatki. *Statistični urad Republike Slovenije*, 4. 10. 2014, http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=6560 (27. 1. 2015).
- Walsh, Ben, *Exciting ICT in history*. Bodmin: MPG Books Ltd, 2005.
- Wechtersbach, Rado, Znanje v družbi znanja. *Zbornik 14. mednarodne multikonference Informacijska družba – IS 2011, 10.–14. oktober 2011*. Ljubljana, 2011, str. 464–472.
- Žagar, Jurij, Gibljive podobe – film pri pouku zgodovine v gimnazijah. Danijela Trškan (ur.): *Trojarjev zbornik*. Ljubljana, 2011. 299–308.